

Usuõpetus

Üldosa

Religioon on olnud ja on kõigis ühiskondades inimeste elu ja kultuuri kujundajaid; inspiratsiooniallikas kirjandusele, kunstile ja muusikale. Ilma religioosse haritusega on maailma kultuuripärandi mõistmine oluliselt raskendatud.

Eluks pluralistlikus ühiskonnas ja maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajatega, muutub järjest olulisemaks üksteisemõistmine, respekt, avatus, valmisolek dialoogiks ja koostööks, mis saab kujuneda religioosse harituse kaudu.

Kiiresti muutuv ja arenevas maailmas tõstatuvad ja aktualiseeruvad järjest teravamalt eetikaga seotud küsimused. Usuõpetuse oluliseks osaks on õpilaste kõlblise arengu suunamine arendades nendes vastutustundlikku eetilist elamisostust, nii et nad mõistaksid oma tegusid ja nende tagajärgi nii indiviidi kui ka globaalsemal tasandil.

Usuõpetus toetab õpilase maailmavaate kujunemist - inimese enesehinnangut, kuuluvust ja annab pidepunkte eluks. See on oluliseks jõuallikaks eluraskustega toime tulemiseks.

Ainekava ülesehitus

I kooliaste: Vanavanemate pärand

Valitud Piiblilood ja eetika

II kooliaste: Eetika

Piiblilood ja kultuur

Eestimaa usuelu

III kooliaste: Üks maailm, erinevad religioonid

Õpetamise üldeesmärgid ja põhimõtted

Usuõpetuse õpetamine Tartu Kristlikus Põhikoolis lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud **usuvabaduse tunnistamise** põhimõttest ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis sätestatud õigusest haridusele. Religioosne haritus on usuvabaduse tagamise olulisimaid eeltingimusi ühiskonnas.

Ilma religioosse haritusega on **maailma kultuuripärandi mõistmine** oluliselt raskendatud. Usuõpetus aitab tasakaalustada üldhariduse tervikut, rikastades õpilaste maailmapilti.

Eesti on sajanditepikkuselt kuulunud **kristlikku kultuuriruumi** ja tänane religioosne maastik põhjendab selle religiooni suhteliselt suuremat osakaalu käesolevas ainekavas. Usuõpetus on **mitte-konfessionaalne**, olemuselt **oikumeeniline** õppeaine.

Eluks **pluralistlikus ühiskonnas** ja maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajatega, muutub järjest olulisemaks üksteisemõistmine, respekt, avatus, **valmisolek dialoogiks ja koostööks**, mis saab kujuneda vaid religioosse harituse kaudu.

Usuõpetuse oluliseks osaks on õpilaste **kõlbelise arengu suunamine** arendades nendes vastutustundlikku eetilist elamisoskust, nii et nad mõistaksid oma tegusid ja nende tagajärgi nii indiviidi kui ka globaalsemal tasandil.

Usuõpetus toetab kooli õppe- ja kasvatustööd.

Usuõpetuse õppematerjali tuleb seostada õpilaste varasemate teadmiste ja kogemustega; tähtis on seoste loomine õpilaste küsimuste ja probleemidega.

Pühade väärtuste tutvustamisel õpilastele, tuleks klassis säilitada **optimistlik ja salliv õhkkond**, austada iga õpilase isikupära ja koduseid tõekspidamisi. Võimalikke maailmavaatelisi vastasseise tuleb käsitleda **avameelselt ja sõbralikult**. Kuigi usuõpetus hõlmab palju materjali, säilitatakse õppetöös mittekiirustamise tunne. Oluline on õpilaste endi ja nende eakaaslaste tõstatatud probleemide vaagimine, mis aitab neil käsitletavat näha oma seisukohalt.

Õppetegevust kavandades ja korraldades

- 1) lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimingut teiste õppeainete ja läbivate teemadega;
- 2) taotletakse, et õpilase õpikoormus (sh kodutööde maht) on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab piisavalt aega puhkuseks ja huvitegevusteks;
- 3) võimaldatakse õppida üksi ning üheskoos teistega (iseseisvad, paaris- ja rühmatööd), et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ning iseseisvateks õppijateks;
- 4) kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
- 5) rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õppematerjale ja -vahendeid;
- 6) laiendatakse õpikeskkonda: erinevate religioonide pühapaigad, muuseumid, näitused, arvutiklass;
- 7) kasutatakse erinevaid õppemeetodeid, sh aktiivõpet: rollimängud, arutelud, väitlused, probleemülesannete lahendamine, projektõpe, õpimapi ja uurimistöö koostamine.

Hindamise põhimõtted

Usundiõpetuse õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ja teiste hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest. Hinnatakse õpilase teadmisi ja nende rakendamise oskust, üldpädevuste saavutatust suuliste vastuste (esituste), kirjalike ja/või praktiliste tööde ning praktiliste tegevuste alusel, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Hoiakuid ega väärtusi ei hinnata. Hoiakute ja väärtuste kohta antakse õpilasele tagasisidet. Väärtusi ja hoiakuid võimaldavad hinnata rollimängud, juhtumianalüüsid ning rühmatöö. Sel juhul ei hinnata mitte ainult tulemust, vaid ka protsessi. Õpilane peab olema hindamises aktiivne osaline, tema selgitustel, põhjendustel ning eneseanalüüsil on oluline roll.

Hindamine peab väärtustama lahenduste erinevusi ja õpilaste isikupära. Hindamine on ka vahend õpilase arengu toetamiseks. Hindamismeetodeid valides arvestatakse õpilaste vanust,

nende individuaalseid võimeid ning valmisolekut ühe või teise tegevusega toime tulla.

Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.

Õpitulemuste kontrollimise vormid peavad olema mitmekesised ning vastavuses õpitulemustega.

Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, mis hindamisvahendeid kasutatakse ning mis on hindamise kriteeriumid.

Õppe-eesmärgid

Põhikooli usuõpetusega taotletakse, et õpilane:

- saab aru, et inimeste tõekspidamised on erinevad ja oskab käituda seda arvestades;
- suhtub lugupidavalt usulistesse tõekspidamistesse;
- saab aru, kuidas religioon ilmneb inimeste elus;
- tunneb olulisemaid piiblilugusid ja tähtsamaid tegelasi;
- teab, millised religioonid on Eestis esindatud;
- saab aru ja oskab hinnata traditsioonide tähtsust ja tähendust;
- peab oluliseks vaimseid väärtusi;
- tunneb, väärtustab ja järgib üldinimlikke moraalinorme;
- on suuteline tegema teadlikke elu kujundavaid valikuid;
- tunneb ja oskab kirjeldada suuremate maailmareligioonide põhijooni;

I KOOLIASTE

Õppetegevused

I kooliastme teemade valikul on lähtutud sellest, et algul on rõhuasetus lapse isikul, enesekontseptsiooni kujunemise toetamisel, turvatunde loomisel ja kõlbelisel kasvatusel, aidates kaasa lapse sisseelamisele koolisüsteemi. Teemadering laieneb ning käsitletakse

lugusid, mis aitaksid kaasa sotsiaalsete pädevuste kujunemisele. Toetada tuleb ka lapse enesetunnetuse arengut, emotsioonide mõistmist ja oskust neid suunata. Kultuurilise järjepidevuse ja traditsioonide tundmaõppimiseks käsitletakse aastaringi keskseid religioosse taustaga pühi ja nende tähistamise tavasid.

Tundides pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased õpiksid end väljendama, julgeksid esitada küsimusi, õpiksid vastuseid põhjendama, järeldusi tegema ning respektierima erinevaid seisukohti. Õppetegevus on võimalikult interaktiivne.

Metoodilistest võtetest kasutatakse õpetaja jutustust, vestlust, mis aitab materjali seostada õpilase kogemustega ning õpilastele eakohaseid probleemülesandeid. Arendatakse lugemis-, kirjutamis-, tekstimõistmisoskust. Tähelepanu pööratakse ka kuulamis-, vaatlemis- ja keskendumisoskuste kujundamisele. Tundides kasutatakse ka käelist tegevust, liikumismänge, laulmist ja muusikakuulamist. Oluline koht on loovust arendavatel meetoditel (nt rollimängud, loov kirjutamine). Koduloolise materjali lülitamiseks õppetöösse on soovitatav korraldada õppekäike.

Õppesisu

VANAVANEMATE PÄRAND

ELU AINULAADSUS JA PÜHADUS

- Maailma meie ümber. Kõigi asjade algus - Loomisllood. Loodushoid.
- Inimese ainulaadsus ja elu pühadus.
- Erinevad inimesed minu ümber. Üksteisemõistmine ja lugupidamine.
- Ligimesearmastus.

PÜHAD JA TRADITSIOONID

- Lõikustänupüha.
- Jõulud.
- Ülestõusmispühad.
- Sünnipäevad, peretraditsioonid, pühade tähistamine pereringis.

VALITUD LUGUSID UUEST TESTAMENDIST

- Erilised raamatud. Piibel.
- Jõululugu
- Jeesus õnnistab lapsi
- Hea Karjane
- Halastaja samaarlane
- Sakkeus
- Suure Nädala sündmused. Ülestõusmispühad

EETIKA JA VÄÄRTUSKASVATUS LÄBI UUE JA VANA TESTAMENDI

- Reeglite ja seaduste mõte ja tähtsus. Südametunnistus. Usu mõju inimese elule.
- Julgus jääda iseendaks. Eneseväarikus.
- Lubadused ja nende täitmine. Sõnapidamine.
- Tõde ja vale.
- Andekspalumine ja andeksandmine.
- Rikkus ja vaesus.
- Töökus ja laiskus. Kohusetunne. Vastutustunne.
- Rõõm ja mure. Usaldus ja lootus. Hirm ja turvalisus.
- Tänuikkus ja virisemine.

Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab, et inimesed, nende arvamused ja soovid on erinevad;
- oskab käituda kaaslasi arvestavalt;
- oskab nimetada käsitletud pühi ja teab nende tausta ning tähistamise traditsioone,
- tunneb käsitletud piiblilugusid;
- saab aru, et elu on väärtus;
- teab, mis tähtsus on reeglitel ja seadustel;
- peab kinni kokkulepitud reeglitest, on valmis koostööks;
- teab, mis on ausus, õiglus, kohusetunne, vastutustunne, sõnapidamine, usaldus, tänuikkus, andekspalumine ja andeksandmine;
- oskab anda hinnangut oma tegevusele;

- oskab kirjeldada oma emotsioone;
- mõistab oma õigust jääda iseendaks.

II KOOLIASTE

Õppetegevus

Õppetegevuste keskseks põhimõtteks on aktiiv- ja probleemõppe põhimõtete rakendamine. I kooliastme õppetegevustele lisanduvad arutelud, enam pööratakse tähelepanu küsimuste esitamise oskuse arendamisele, hinnangute andmisele ja nende põhjendamisele. Häid võimalusi väärtuskasvatuseks pakub narratiivsete meetodite kasutamine. Probleemülesannete, rollimängude ja moraalsete dilemmade analüüsiga arendatakse koostööoskusi, kuulamisoskust ja teistega arvestamist. Õpilaste kõlbelise arengu toetamine nõuab õpetajalt tundlikkust, tähelepanelikkust ja taktitunnet.

Eetika teemade raames tutvustatakse õpilasi klassikaliste kardinaalvoorustega, avatakse nende sisu õpilastele arusaadavas vormis ja innustatakse õpilasi end arendama. Sellekohane õpetus ei tohiks muutuda formaalseks moraliseerimiseks.

Õppesisu

EETIKA

EETIKA ALUSED

- Erinevad vastused küsimusele, mis on õige ja hea. Kuldne reegel.
- Voorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin (mõõdukus), (elu)tarkus ning usk, lootus ja armastus.
- Erinevad reeglid ja seadused (näit.: Liikluseeskirjad, loodusseadused, ÜRO inimõiguste deklaratsioon ja lapse õiguse konventsioon). Kirjutatud ja kirjutamata seadused.
- Kümme käsku – kas universaalsed elamise seadused?

MINA JA TEISED INIMESED

- Vanemate ja laste suhted. Suhted eri põlvkondade vahel.

- Sallivus ja tolerant – suhtumine teistsuguste vaadetega inimestesse, teistesse usunditesse.
- Tähelepanelikkus ja hoolivus nõrgemate suhtes.
- Iseendaks jäämise raskused.
- Andekspalumine ja andestamine.

EETIKA KESKSEID KÜSIMUSI

- Autoriteetid ja ülimad väärtused. Vanemad, sõbrad, iidolid, Jumal.
- Sõna jõud, töötused, vanded, sõnapidamine, mõtlematu kõnepruuk.
- Ausus, tõepärasus, tõerääkimine. Valetamine. Mahavaikimine. Silmakirjalikkus.
- Töö ja kohustused. Töö mõte. Kohusetunne. Rikkus, vaesus. Solidaarsus. Kadedus. Vargus.
- Perekond. Suhted poisi ja tüdruku vahel.
- Inimelu pühadus.
- Sõda ja rahu. Vaenlase armastamisest.
- Hinnangute andmisest.

Õpitulemused II kooliastmes

Õpilane

- teab eetika kuldset reeglit;
- teab kardinaalvoorusi ja oskab neid lahti mõtestada;
- teab kümmet käsku ja oskab seletada nende tähendust;
- oskab teistega arvestada ja oma käitumist hinnata;
- oskab ennast väärtustada;
- oskab põhjendada üldinimlike moraalnormide järgimise tähtsust;
- austab ja järgib üldinimlikke kõlbelisi väärtusi ja moraalnorme.

III KOOLIASTE

Õppetegevus

Lähemaks tundmaõppimiseks valitakse suuremate maailmausundite hulgast vähemalt viis religiooni. Eraldi pööratakse tähelepanu eesti rahvausundiga tutvumisele. Erinevaid religioone

tutvustatakse õppesisus kirjeldatud aspektide kaudu, keskendudes vastava religiooni jaoks olulistele tahkudele.

Erinevate religioonide ja maailmavaadetega tutvumise kaudu õpitakse neid võrdlema ning nägema religiooni ja kultuuri seoseid. Tähtis on kujundada avatud ja lugupidav hoiak erinevatesse kultuuridesse. Projektõppe võimalused, lühireferaatide koostamine, teabe hankimine teatmeteostest ja internetist ning leitud materjalide kriitiline hindamine arendavad iseseisva õppimise oskust. Tähelepanu tuleb pöörata õpilaste arutlusoskuse arendamisele. Tähtis on, et õpilane õpiks oma seisukohti põhjendama. Religioone käsitledes pööratakse selles kooliastmes suuremat tähelepanu eripärasid kirjeldavale käsitlusele – tavadele, kommetele ja religiooni ilmnemisele inimeste igapäevaelus. Oluline on, et religioone tutvustatakse nende sisemises mitmekesisuses.

ÜKS MAAILM, ERINEVAD RELIGIOONID

1. SISSEJUHATAVAD PROBLEEMID

Õppesisu

- Millesse inimesed usuvad ning kuidas avaldub usk inimeste elus?
- Mis on religioon? Usundite ja maailmavaadete mitmekesisus. Ülevaade religioonide levikust
- maailmas (levikugeograafia ja statistika). Miks on vaja usundeid tunda?
- Maailma seletamise erinevad võimalused. Religioon ja teadus. Usk ja ebausk.
- Religioonide suhted.

Õpitulemused

Õpilane:

- oskab religioone klassifitseerida ja nimetada maailma erinevates osades enam levinud religioone;
- nimetab suuremaid Eestis levinud religioone, eristab suuremaid konfessioone ning usulisi rühmitusi;
- teab religioossete konfliktide põhjusi;
- tunneb ära eelarvamusliku ja sildistava suhtumise;

2. TUTVUMINE ERINEVATE RELIGIOONIDEGA

Õppesisu

- Sümbolid.
- Rajajad (ning mõned kesksed tegelased).
- Pühad tekstid ja raamatud.
- Maailma alguse lood. Inimese suhe loodusega.
- Inimesekäsitus.
- Olulisemad pühad ja rituaalid. Pühad paigad.
- Eetika.

Õpitulemused

Õpilane:

- selgitab käsitletud religioonide õpetuse ja eetika põhiseisukohti ning tunneb nende religioonide teket, olulisemaid suurkujusid, usulisi rituaale ja kultuuriväljundeid;
- toob esile erinevate religioonide sarnasusi ja erinevusi, analüüsib näiteid tuues erinevate maailmavaadete mõju inimese ja ühiskonna elus nii positiivsetes kui ka probleemsetes ilmingutes;
- sõnastab oma maailmavaate mõningaid jooni; analüüsib enda maailmavaatelisi tõekspidamisi käsitletud maailmavaadete valguses.

Füüsiline õpikeskkond

1. Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöök ja ümarlauavestluseks mööblit ümber paigutada.
2. Kool korraldab arvutit ning internetiühendust vajavate tööde tegemise klassis, kus on vähemalt üks arvuti kahe õpilase kohta.
3. Kool võimaldab ainekava eesmärgi toetavaid demonstratsioonivahendeid (sh DVDsid, CDsid; pilte, filme, videoid, temaatilist lisakirjandust populaarteadusliku ja ilukirjandusena).
4. Kool võimaldab korraldada vähemalt korra kooliastmes õppekäike.